

1. CAMİ MÛSİKİSİ FORMLARI

1.1. Kuran

Yüce Allah (c.c.), insanı birtakım üstün özelliklerle yaratmış ve her kuluna farklı yetenekler bahşetmiştir. Bu yeteneklerden birisi de yaratılıştan insan doğasında var olduğuna inanılan mûsikîdir. Sûfilerin inanışına göre mûsikî Hz. Adem'le (a.s.) var olmuştur. Çünkü Allah (c.c.) Hz. Adem'e (a.s.) mûsikînin iki temel unsuru olan ses ve kalbi, yani ritmi vermiştir. Peygamberlerin ruhları, aydınlatılmış ruhlardır. Bu yüce ruhlar fiziksel olarak algılanabilen bireysel müzikten yola çıkarak, evrensel müziği hissedebilecek güçtedir. Öyle ki Allah (c.c.), bazı peygamberlerine tebliğlerinde kullanmaları için mûsikî nimetini vermiştir. Örneğin Davut (a.s.) Zebûr'u makamla ve güzel sesi ile tebliğ etmiştir. Son ilahî kitap olan Kura'n-ı Kerîm'in çeşitli ilim ve sanat dalları ile ilişkisi olduğu gibi özelde mûsikî ile doğrudan irtibâtı vardır. Çünkü Kur'an-ı Kerim edebî olduğu kadar müziksel de bir mucizedir de. Bu hususu Fransız müzisyen Abdullah Gilles Gilbert, Muhammed Hamidullah'a şöyle ifade etmiştir: "Dünyanın bütün dillerinde nazım eserlerde ritim mevcut olmakla birlikte, bunların hiçbirisinin nesir parçalarında ritim görülmemektedir ki Kur'an-ı Kerîm bunun bir istisnasını teşkil etmektedir; öyle ki Kur'an-ı Kerîm okunurken, herhangi bir ayette geçen sadece tek bir kelime değil, tek bir harf bile atlanılacak olsa, bu, dinleyenin kulağını tırmalamakta ve şiir okunurken mısralardaki duraklama ve aralıklara riayet etmeme gibi benzer bir ses bozukluğu ortaya çıkarmaktadır."

Kur'an mûsikîmiz için ayrı bir değerdir. Zira Türk mûsikîsi ve Kur'an iç içe geçmiştir. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.) Döneminde yaşanan bir olay, güzel sesin Kur'anla birleştirildiğinde ortaya çıkardığı etkiyi anlatmak için güzel bir örnektir: Üseyd bin Hudayr'dan (r.a.) rivayet olunur:

"Üseyd gece vakti Bakara suresini okuyordu. Atı da yanında bağlanmıştı. Kur'an okunurken birden at deprenmeye başladı. Üseyd sustu. O susunca at sakinleşti. Üseyd tekrar okumaya başladı, at yine şahlandı. Üseyd sustu, at da sakinleşti. Bundan sonra Üseyd bir kere daha okumaya başladı, at yine hırçınlaştı. Üseyd de artık vazgeçti. Üseyd'in oğlu Yahya ise ata yakın bir yerde (yatmakta idi). Atın çocuğa bir zararı dokunmasından endişe ederek çocuğu geriye çekti. Bu sırada başını kaldırıp göğe baktığında beyaz bulut gölgesine benzer bir ses içinde kandiller gibi bir takım ecramın parlamakta olduklarını gördü. Sabah olduğunda Üseyd Rasûlullâh'a bu olayı anlattı. Nebi ona: 'Oku ey Hudayr oğlu, oku ey Hudayr oğlu', diyerek okumaya devam etmesi gerektiğini bildirdi. Üseyd: 'Ya Rasûlallah atın Yahya'yı çiğnemesinden endişe ettim. Çünkü çocuk ata yakın bir yerde idi. Onun için okumayı kesmek zorunda kaldım. O sırada başımı göğe

doğru kaldırdığımda gökyüzünde beyaz bulut gölgesi gibi bir beyazlık içinde kandiller gibi ışıkların parlamakta olduklarını gördüm. Artık bu beyaz gölge tabakası içindeki ziya manzumesi ile göğe doğru çekilip çıktı. Nihayet onu görmez oldum.' dedi. Resulü Ekrem: 'Bilir misin onlar nedir?' buyurdu. Üseyd, 'Hayır.' diye cevap verdi. Resûlü Ekrem: 'Ey Üseyd, onlar meleklerdi senin sesine yaklaşmışlardı. Eğer okumaya devam etseydin sabaha kadar seni dinlerlerdi. İnsanlar da onlara bakarlardı. Halkın gözünden gizlenmezdi."

İslam inancında mûsikî, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) teşviki ile neşv ü nemâ bulmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) "Kur'an'ı seslerinizle güzelleştiriniz." diye buyurmuş, ezanı sesi güzel olan Hz. Bilal'e (r.a.) okutmuştur. Bu emir ve uygulamaları mûsikî ilminin gelişmesine, birçok formların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu emirlerin Türk mûsikîsi üzerindeki etkisini yakından görmek için Türk mûsikîsinin en önemli isimlerinden Abdülkâdir-i Merâgî'nin Câmi'ul Elhân adlı eserine bakarsak şu ilginç cümleleri görürüz:

"Babamın beni mûsikîde eğitmesinin nedeni, Kur'an hafızı olmamdan dolayı, sesler bilgisini hakkıyla öğrenebilmem ve Kur'an tilavetini güzel seslerle yapabilmem içindi. Bu en başta bilmem gereken şeydir."

Tüm bunların yanı sıra Kur'an'ı mûsikî ile okurken dikkat edilmesi gereken konular vardır. Bunlar özellikle Kur'an'ın okunuşunda kullanılan tecvid kâidelerinin dışına çıkmamakla başlar. Ezgi yapacağım diye Kur'an'ı şarkıya çevirmek, mûsikî yapıyorum diye harflerin mahreçlerini çıkarmamak doğru değildir. Bu arada yapılmaması gereken şeylerden birisi de Kur'an'ı aşırı makam ve nağmeye boğmamaktır. Burada maksat, bir mûsikî icrasından daha çok, yukarıdaki hadislerde de geçtiği gibi, Kur'an üzerinde daha çok düşünmeyi ve onu anlamayı teşvik etmektir.